C/2025/112

10.1.2025

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus

ELi viisanõudest vabastamise peatamise korra läbivaatamine

(omaalgatuslik arvamus)

(C/2025/112)

Raportöör: **Ionuț SIBIAN (RO-III)**

Nõustaja	Anca NICOVESCU, raportööri nõustaja
Täiskogu otsus	30.11.2024
Õiguslik alus	kodukorra artikli 52 lõige 2 omaalgatuslik arvamus
Vastutav sektsioon	välissuhete sektsioon
Vastuvõtmine sektsioonis	25.9.2024
Vastuvõtmine täiskogus	23.10.2024
Täiskogu istungjärk nr	591
Hääletuse tulemus (poolt/vastu/erapooletuid)	250/0/3

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tunnistab viisanõudest vabastamise korra eeliseid mõlema poole kodanike jaoks ning selle positiivset mõju ELi ja tema partnerite vaheliste suhete edasisele tugevdamisele. ELi viisapoliitika peaks jääma vahendiks, mis hõlbustab inimestevahelisi kontakte, turismi ja äritegevust, hoides samal ajal ära julgeolekuriskid ELile.

1.2. Samal ajal tunnistab komitee, et hiljutised geopoliitilised sündmused on tugevalt mõjutanud ELi ja selle välispiiride julgeolekut. Seetõttu toetab komitee ideed, et EL peaks olema täielikult valmis kiiresti reageerima mitmesugustele võimalikele tulevastele julgeolekuriskidele, sealhulgas hübriidohtudele.

1.3. Komitee leiab, et võimalusel tuleks peatamiskorra käivitamise kriteeriume täpsustada ja samal ajal tagada kriteeriumite piisav paindlikkus, et neid saaks vajaduse korral tõhusalt ja kiiresti kohaldada.

1.4. Komitee soovitab komisjonil hinnata viisanõudest vabastamise peatamise vajalikkust, proportsionaalsust ja tagajärgi, võttes arvesse, millised on liidu ja selle liikmesriikide üldised suhted asjaomase kolmanda riigiga, mil määral peatamine aitaks olukorda parandada ning milline oleks peatamise mõju asjaomase riigi kodanike õigustele.

1.5. Komitee leiab, et tähelepanu tuleks pöörata inimõiguste kaitsjate liikuvusvajadustele (eriti kui inimõiguste olukord asjaomases kolmandas riigis halveneb) ning võimalikele ohtudele nende tööle ja isiklikule julgeolekule, mis tuleneksid peatamiskorra aktiveerimisest nende riigi suhtes.

1.6. Komitee on seisukohal, et investoritele kodakondsuse andmise kavad, mida rakendavad kolmandad riigid, kelle kodanikud võivad ELi reisida viisavabalt, kujutavad endast ohtu liikmesriikide avalikule korrale ja sisejulgeolekule. Peaks olema võimalik peatada kolmandate riikide viisanõudest vabastamine, kui need riigid on otsustanud rakendada investoritele kodakondsuse andmise kava, mille kaudu antakse kodakondsus, ilma et investoril oleks asjaomase riigiga tegelikku seost.

2. **Üldised märkused**

2.1. ***Arvamuse taust***

2.1.1. ELi viisapoliitika on Schengeni õigustiku oluline osa ja ELi integratsiooni üks hinnatumaid saavutusi. Praegu on 61 kolmanda riigi kodanikud ELis viisanõudest vabastatud, mis tähendab, et neil on õigus siseneda Schengeni alale ja viibida seal lühiajaliselt (kuni 90 päeva mis tahes 180-päevase ajavahemiku jooksul) ilma viisata. ELi viisavabaduse poliitika tugineb vastastikuse viisavabaduse põhimõttele.

2.1.2. Ebaseaduslikust rändest tulenevate probleemide ja ELi julgeolekut ähvardavate ohtude tõttu on siiski saanud selgeks, et vaja on kaitsemehhanismi viisavabaduse kuritarvitamise vastu ning seda mehhanismi tuleb veelgi tugevdada ja täiustada.

2.1.3. Peatamiskord kehtestati 2013. aastal, et võimaldada viisanõudest vabastamise ajutist peatamist ebaseadusliku rände olulise suurenemise korral. See loodi kaitsemehhanismina viisavabaduse kuritarvitamise vastu.

2.1.4. 2017. aastal vaadati peatamiskord läbi, et liikmesriikidel oleks lihtsam anda komisjonile teada asjaoludest, mis võivad viia peatamiseni, ja et komisjonil oleks võimalik peatamiskord käivitada omal algatusel.

2.1.5. Peatamiskord kehtestati määrusega (EL) 2018/1806 ([1]) ning see võimaldab viisanõudest vabastamise ajutist peatamist ebaseadusliku rände või julgeolekuriskide järsu ja olulise kasvu korral.

2.1.6. 30. mail 2023 võttis komisjon vastu ELi viisavaba reisimise kordade järelevalve teatise, ([2]) milles sätestati konsultatsiooniprotsess. Teatises analüüsiti, kui hästi ELi viisavaba reisimise korrad toimivad, ning tehti kindlaks peamised ebaseadusliku rände ja julgeolekuga seotud probleemid. Et tulemuslikult lahendada paljusid probleeme, mis tulenevad viisavabast reisimisest pidevalt muutuvas geopoliitilises kontekstis, ja võttes arvesse Euroopa Parlamendi, liikmesriikide ja teiste sidusrühmadega peetud konsulteerimist, on määruse ettepaneku eesmärk peatamiskorda selliste probleemidega toimetulemiseks kohandada, muutes selleks määruse (EL) 2018/1806 artikli 8 asjaomaseid sätteid.

2.1.7. Komitee toetab ideed, et EL peaks olema täielikult valmis kiiresti reageerima mitmesugustele võimalikele tulevastele julgeolekuriskidele, sealhulgas hübriidohtudele. Samuti tuleks komitee arvates uuesti hinnata ja parandada määruse (EL) 2018/1806 (viisamäärus) artiklis 8 sätestatud eeskirju kolmandate riikidega sõlmitud viisavabaduse lepingute toimimise jälgimise kohta ning viisanõudest vabastamise peatamise kohta suurenenud ebaseadusliku rände või julgeolekuriskide korral (viisanõudest vabastamise ajutise peatamise kord).

2.1.8. Komitee leiab, et võimalusel tuleks peatamiskorra käivitamise kriteeriume täpsustada ja samal ajal tagada kriteeriumite piisav paindlikkus, et neid saaks vajaduse korral tõhusalt ja kiiresti kohaldada. See aitaks lahendada arvukaid probleeme, mis tulenevad viisavabast reisimisest pidevalt muutuvas geopoliitilises olukorras.

2.2. ***Üldised märkused***

2.2.1. Komitee tunnistab viisavaba reisimise eeliseid mõlema poole kodanike jaoks ning viisavabaduse positiivset mõju ELi ja tema partnerite vaheliste suhete edasisele tugevdamisele. Viisavaba reisimine annab hoogu reisi- ja turismisektorile, edendab kultuurilisi ja akadeemilisi vahetusi, on kasulik innovatsiooni ja tehnoloogia valdkonnas ning parandab diplomaatilisi suhteid ja rahvusvahelist koostööd.

([1]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2018/1806, 14. november 2018, milles loetletakse kolmandad riigid, kelle kodanikel peab välispiiride ületamisel olema viisa, ja need kolmandad riigid, kelle kodanikud on sellest nõudest vabastatud (kodifitseeritud tekst) (ELT L 303, 28.11.2018, lk 39).

([2]) COM/2023/297 final.

2.2.2. Samal ajal juhib komitee tähelepanu viisavabaduse lepingute võimalikele puudustele, nimelt võimalikele olulistele rände- ja julgeolekuprobleemidele. Kui ebaseaduslik ränne suureneb seetõttu, et viisavabalt reisijad jäävad riiki lubatud viibimisajast kauemaks, või kui suure hulga varjupaigataotlusi esitavad selliste viisanõudest vabastatud kolmandate riikide kodanikud, mille puhul taotluste heakskiitmise määr on madal, on tegemist selge märgiga, et viisavabaduse lepingut selle konkreetse kolmanda riigiga tuleb tähelepanelikult jälgida ning see võib-olla läbi vaadata või peatada.

2.2.3. Komitee tunnistab, et hiljutised geopoliitilised sündmused on tugevalt mõjutanud ELi ja selle välispiiride julgeolekut, mis näitab, et teatavate välisosalejate tegevus võib kujutada endast tõsist ohtu liidu julgeolekuhuvidele.

2.2.4. Komitee leiab, et kuigi peatamiskord kahtlemata kaitseb liikmesriike julgeolekuohtude eest, tuleb seda kasutada võimalikult hoolikalt tagamaks, et mõni liikmesriik ei kasuta seda meelevaldselt.

2.2.5. Kui komisjon kaalub viisanõudest vabastamise peatamist või kui liikmesriik esitab teate, tuleks arvesse võtta peatamise võimalikku mõju asjaomase kolmanda riigi kodanikele.

2.2.6. Komitee toetab ideed, et peatamiskorra käivitamist tuleks kaaluda liidu suhete laiemas kontekstis asjaomase kolmanda riigiga ning et erilist tähelepanu tuleks pöörata liidu diplomaatilistele ja välissuhetele kolmandate riikidega. Seetõttu võivad peatamiskorra käivitamise põhjusteks olla inimõiguste ja põhivabaduste rikkumine, liidu ja asjaomase kolmanda riigi vaheliste kahepoolsete lepingute rikkumine (sealhulgas vastastikuse viisavabaduse mehhanismi rikkumine), vaenulik tegevus liidu või liikmesriikide vastu ning asjaomaste liidu sanktsioonide mittejärgimine või rikkumine.

2.2.7. Komitee leiab, et erilist tähelepanu tuleks pöörata lahknevate tõlgenduste ja erinevate tavade ohu vältimisele peatamiskorra käivitamisel/kohaldamisel.

2.2.8. Komitee soovitab komisjonil hinnata viisanõudest vabastamise peatamise vajalikkust, proportsionaalsust ja tagajärgi, võttes arvesse, millised on liidu ja selle liikmesriikide üldised suhted asjaomase kolmanda riigiga, mil määral peatamine aitaks olukorda parandada ning milline oleks peatamise mõju asjaomase riigi kodanike õigustele, eriti seoses inimõiguste kaitsjaid ähvardavate võimalike ohtudega.

2.2.9. Komitee on seisukohal, et investoritele kodakondsuse andmise kavad, mida rakendavad kolmandad riigid, kelle kodanikud võivad ELi reisida viisavabalt, kujutavad endast ohtu liikmesriikide avalikule korrale ja sisejulgeolekule. Põhjalike julgeolekukontrollide, kontrollimenetluste ja hoolsuskohustuse puudumine kujutab endast liidu kodanikele mitmeid tõsiseid julgeolekuriske, mis tulenevad näiteks rahapesust ja korruptsioonist. Et viisavaba sissepääsu liitu ei saaks selleks otstarbeks kasutada, peaks olema võimalik peatada kolmandate riikide viisanõudest vabastamine, kui need riigid on otsustanud rakendada investoritele kodakondsuse andmise kava, mille kaudu antakse kodakondsus, ilma et investoril oleks asjaomase riigiga tegelikku seost.

2.3. ***Konkreetsed märkused***

2.3.1. Komitee soovitab tõhustada järelevalvet ning teabevahetust nende riikidega, kes rakendavad investoritele kodakondsuse andmise kavasid, et tuvastada puudusi nende riikide kasutatavates menetlustes ning samal ajal julgustada neid riike lõpetama seda liiki naturalisatsioonimenetlused.

2.3.2. Komitee soovitab ELil peatamiskorra aktiveerimisel pakkuda kaitset (peale hoolikat hindamist, pidades silmas vajadust tagada julgeolek Euroopa Liidus) teatavatele inimrühmadele, nagu kodaniku- ja inimõiguste aktivistid, haavatavad isikud, keda kolmandates riikides võidakse tõrjuda või kohtu alla anda (puuetega inimesed, LGBTIQ+ kogukonna liikmed jne), ning üliõpilased ja teadusringkondade liikmed, kes soovivad reisida ametialastel põhjustel ja kes võiksid aidata kaasa tehnilisele arengule ja innovatsioonile ELis.

2.3.3. Komitee on seisukohal, et tähelepanu tuleks pöörata inimõiguste kaitsjate liikuvusvajadustele (eriti kui inimõiguste olukord asjaomases kolmandas riigis halveneb) ning võimalikele ohtudele nende tööle ja isiklikule turvalisusele, mis tuleneksid peatamiskorra aktiveerimisest nende riigi suhtes. Peatamiskorra kohaldamine või viisavaba reisimise püsiv lõpetamine ei tohiks inimõiguste aktiviste ohtu seada.

2.3.4. Komitee rõhutab, et arvestades piirivalvurite töö intensiivistumisega seotud riske, tuleks piirivalveasutuste suutlikkust suurendada, et nad saaksid oma ülesandeid tõhusalt täita.

2.3.5. Komitee rõhutab, et ELi viisavabaduse poliitika, mis põhineb ELi inimõiguste austamise poliitikal, peab eelistama kandidaatriike, riike, kellega EL jagab põhimõtteid ja väärtusi, ning riike, kellega ELil on demokraatiaklauslil põhinevad lepingud. Poliitika peaks olema järjekindel, põhinema liidu huvidel ja objektiivsetel kriteeriumitel ega tohiks põhjustada ebaõiglast diskrimineerimist. Sellega seoses ja kooskõlas Euroopa Parlamendi kodanikuvabaduste, justiits- ja siseasjade komisjonis selles küsimuses toimunud hääletuse tulemustega palub komitee komisjonil otsida võimalusi Ecuadori lisamiseks määruse (EL) 2018/1806 II lisasse (viisavaba nimekiri) niipea kui võimalik, eelistatavalt enne selle ametiaja lõppu, kuna Ecuadori karistati ebaõiglaselt seoses olukorraga, mis ei olenenud sugugi riigi saavutustest.

Brüssel, 23. oktoober 2024

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Oliver RÖPKE